

szerszą działalnością człowieka w porównaniu z infografiką. Umiejętności projektowania są niezbędne w użytecznej architekturze informacji. Bez wątplenia jednak metodologie, takie jak architektura informacji, wizualizacja informacji, projektowanie grafiki czy grafika komputerowa, mają wspólne obszary, które dynamicznie się zmieniają w zależności od zapotrzebowań społecznych.

Minusem wymienionej pozycji jest wysoka cena dla polskich czytelników – 150 zł. Kolorowe ilustracje, papier kredowy, wysoka jakość druku z pewnością są tego powodem. To z kolei potwierdza ogromne zaintere-

sowanie wizualizacją w kręgach biznesowych i medialnych. Autor zadbał o wszystkich odbiorców, także tych z polskiego rynku: stworzył w sieci portal³ z otwartym dostępem do trzech pierwszych rozdziałów w wersji elektronicznej.

Veslava Osińska

Instytut Informacji Naukowej
i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja
Kopernika w Toruniu

³ *The Functional Art: An Introduction to Information Graphics and Visualization* [online] [dostęp 30 września 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.thefunctionalart.com>.

Wydawnictwo *Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek* to pokłosie VI Bałtyckiej Konferencji Naukowej pt. „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek”, odbywającej się pod hasłem pokrywającym się z tytułem książki. Pozycja ukazała się w 2013 r. nakładem Wydawnictwa Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku, pod redakcją, podobnie jak w przypadku poprzednich publikacji pokonferencyjnych, Mai Wojciechowskiej, która jest inicjatorką i organizatorką wszystkich Bałtyckich Konferencji Naukowych (w roku 2014 odbyła się już VIII edycja tego wydarzenia). Książka zawiera

Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek, pod red. Mai Wojciechowskiej, Gdańsk: Wydawnictwo Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku 2013, 241 s., ISBN 978-83-61079-22-4

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2014.026>

19 referatów prezentowanych na konferencji, podzielonych na 2 części tematyczne: *Czytelnictwo i czytelnik* oraz *Koncepcje organizacyjne i funkcjono-*

wanie bibliotek. Autorami zamieszczonych w publikacji artykułów są autorzy pochodzący z różnych bibliotek akademickich, specjalistycznych i publicznych, w tym m.in. Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi, Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Akademii Pomorskiej w Słupsku, Biblioteki Muzeum Śląskiego w Katowicach, Biblioteki Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Biblioteki Politechniki Krakowskiej.

Tematem, który dominuje w pierwszej części książki (*Czytelnictwo i czytelnik*), są interakcje między czytelnikami a biblioteką. Autorzy wszystkich publikacji podkreślają istotny wpływ preferencji czytelników na kształtowanie współczesnej biblioteki. Zwracają też uwagę na konieczność wprowadzenia nowych form współpracy z czytelnikiem i dostosowania się bibliotek do gwałtownie postępującej informatyzacji.

Pierwszą część książki otwiera artykuł Jolanty Laskowskiej poświęcony analizie czytelnictwa młodzieży w dobie informacji cyfrowej. Autorka, zarówno na podstawie przeglądu dostępnych analiz, jak i samodzielnie przeprowadzonych wśród gdańskiej młodzieży gimnazjalnej dwóch badań ankietowych, próbuje zdiagnozować aktualny stan czytelnictwa wśród uczącej się młodzieży, uwzględniając przy tym wykorzystanie nośników cyfrowych (e-booków). Wykonana analiza potwierdza obserwowaną w ciągu ostatnich kilkunastu lat w całym społeczeństwie dominację kultury obrazu nad kulturą słowa oraz postępujący spadek czytelnictwa. Co ciekawe, autorka odnotowuje wyraźną niechęć młodzieży gimnazjalnej do obecnych od kilku lat na rynku nośników cyfrowych.

W kolejnej pracy Mirosława Wojciechowska próbuje odpowiedzieć na pytanie, czy badania potrzeb i preferencji użytkowników pozwalają na usprawnienie wdrażania strategii marketingowej w bibliotece jako organizacji non profit. Autorka, opierając się na piśmiennictwie i doświadczeniach własnych, przedstawia i charakteryzuje współczesne badania potrzeb i oczekiwań czytelników, znajdujące zastosowanie w praktyce. Sygnalizuje też zjawisko tzw. technostresu, który jest często czynnikiem ograniczającym korzystanie z zasobów elektronicznych

i omawia coraz szerzej stosowane zagadnienie użyteczności bibliotek.

Niezwykle ciekawa jest praca Joanny Stawińskiej, która zajęła się innowacyjnymi metodami promowania czytelnictwa, do których z pewnością należą „wszechobecne” w życiu codziennym portale społecznościowe, blogi czy fora tematyczne. Artykuł przedstawia wnioski z rocznego prowadzenia profilu „Bibliofil Łódzki” w portalu społecznościowym Facebook, analizy popularnych serwisów internetowych oraz portalu Moje Miasto Łódź. Autorka zdecydowanie popiera uczestnictwo bibliotekarzy w różnych formach dziennikarstwa obywatelskiego i wykorzystywanie wszelkich dostępnych możliwości internetowej komunikacji z czytelnikami, co może ułatwić elastyczne dopasowanie się do ich oczekiwań. Podkreśla niezwykle możliwości Internetu jako narzędzia rzetelnej informacji o bibliotekach, promowania czytelnictwa i wytwarzania trwałych więzi między biblioteką i czytelnikami.

Kolejne cztery prace (autorstwa Katarzyny Mikołajczyk, Marty Tyszkowskiej, Alli Tarasiuk i Sławomira Sobczyka) przedstawiają analizę preferencji „publiczności czytelniczej” na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w bibliotekach akademickich. Wszyscy autorzy podkreślają rosnącą rolę czytelników, którzy z niedawnych użytkowników stają się coraz

częściej współpracownikami bibliotek. Ankieta „skrojona” na miarę potrzeb konkretnej biblioteki i przeprowadzona na reprezentatywnej próbie respondentów jest rekomendowanym przez wszystkich autorów narzędziem oceny preferencji czytelników, która powinna mieć istotny wpływ na politykę gromadzenia zbiorów i wzrost czytelnictwa.

Podczas gdy część pierwsza książki poświęcona jest czytelnikom i ich preferencjom, część druga (*Koncepcje organizacyjne i funkcjonowanie bibliotek*) koncentruje się na zagadnieniu sprawnego działania biblioteki jako instytucji z punktu widzenia jej pracowników.

W pierwszym artykule tej części publikacji Magdalena Seta zajmuje się tematem specyfiki jakościowych badań marketingowych w instytucjach bibliotecznych. Autorka przeprowadza wnikliwą analizę tematu na podstawie dostępnego piśmiennictwa, szczegółowo omawia różnice między badaniami ilościowymi i jakościowymi oraz prezentuje konkretne techniki badań jakościowych. Zwraca też uwagę na ograniczenia metody badań jakościowych, które mogą mieć istotny wpływ na interpretację wyników.

Trzy kolejne prace podejmują zagadnienie wpływu określonych kompetencji bibliotekarzy na ich pracę i komunikację z czytelnikiem. Maja Wojciechowska zajmuje się tematem znaczenia kompetencji zawodowych w procesie rekrutacji i selekcji pra-

owników w sektorze usług informacyjnych. Bardzo szczegółowo omawia wykorzystywaną w codziennej pracy terminologię (terminy takie, jak *rekrutacja*, *selekcja* i *kompetencje*) oraz zalety stosowania kompetencji w procesie rekrutacji i selekcji. Przedstawia także określone w ustawach wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach, tabele stanowisk i kwalifikacji, warunki awansu oraz przykładowe formularze oceny kompetencji. Uzupełnieniem rozważań teoretycznych są wyniki badania ankietowego przeprowadzone wśród dyrektorów bibliotek różnego typu, a przedmiotowo odnoszące się do procesu rekrutacji na stanowiska bibliotekarskie. Kolejna z autorek – Izabela Nowakowska – docieka istoty komunikacji z użytkownikiem biblioteki w kontekście zaistnienia konfliktu. W swojej analizie badaczka opiera się zarówno na dostępnym piśmiennictwie, jak i doświadczeniach praktycznych bibliotek. Wyjaśnia znaczenie podstawowych terminów obecnych w literaturze przedmiotu, takich jak *komunikacja interpersonalna* czy *kompetencje komunikacyjne*, oraz omawia poszczególne typy tzw. trudnych użytkowników. Wskazuje także na najczęstsze źródła i detektory konfliktów oraz praktyczne możliwości ich rozwiązywania. Inny temat analizuje Izabela Oleaszewska-Porzycka, która bada wpływ hobby i pasji pra-

owników bibliotek na ich aktywność zawodową. Na podstawie badań ankietowych, przeprowadzonych wśród pracowników różnych typów bibliotek, autorka przyporządkowuje najczęściej wymieniane przez pracowników pasje do różnych typów bibliotek (naukowe, szkolne i pedagogiczne oraz publiczne) i ocenia wpływ dodatkowych zainteresowań bibliotekarzy na wykonywaną przez nich pracę.

Kolejnych pięć artykułów poświęconych jest wykorzystywaniu nowoczesnych narzędzi cyfrowych w codziennej pracy bibliotekarza. W pierwszym z nich Ewa Dąbrowska, na podstawie wyników badań ankietowych pochodzących z wybranych bibliotek uczelnianych, ocenia użyteczność narzędzi internetowych (takich jak formularze „zapropnuj zakup”, listy dubletów czy listy poszukiwanych publikacji) w gospodarce księgozbiorem bibliotecznym. Autorka dokonuje też analizy zawartości portali bibliotecznych ankietowanych placówek pod kątem obecności w nich wybranych narzędzi internetowych. Zainteresowania kolejnej autorki – Beaty Taraszkiewicz – oscylują wokół zagadnienia wykorzystania w pracy bibliotekarza tzw. Ukrytego Internetu, czyli informacji, których nie są w stanie odnaleźć najpopularniejsze wyszukiwarki internetowe. Autorka zwraca uwagę na obecność wielu istotnych informacji właśnie w tzw. głębokiej, pozornie nie-

widzialnej warstwie sieci. Postuluje też wprowadzenie do szkolenia bibliotekarzy nauki korzystania z ważniejszych narzędzi przeszukiwania Ukrytego Internetu. W środowisku sieciowym swój artykuł osadzają także Aneta Kowalska i Joanna Radzicka, które przedstawiają niezwykle ciekawą ofertę szkoleń prowadzonych wśród studentów Politechniki Krakowskiej w ramach tzw. zdalnego nauczania (e-learning na platformie Moodle). Pierwsze kursy, wprowadzone przez bibliotekę w 2009 r., zastępowały tradycyjne szkolenia biblioteczne. W chwili obecnej natomiast, po przystąpieniu biblioteki do programu „Politechnika XXI wieku”, współfinansowanego z funduszy unijnych, przygotowanych zostało wiele tematycznych kursów modułowych. Do najciekawszych należą: kurs poświęcony zasadom wyszukiwania i doboru źródeł informacji oraz kurs pisania prac dyplomowych. Zupełnie innemu tematowi poświęcony jest z kolei artykuł Katarzyny Sawickiej-Mierzyńskiej. Autorka, na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w roku 2011 we wszystkich agendach Książnicy Podlaskiej, dowodzi możliwości koegzystencji mediów elektronicznych i tradycyjnych we wszystkich bibliotekach publicznych. Ostatni z tego zbioru artykuł, autorstwa Eligiusza Podolana, dotyczy zagadnienia gromadzenia zasobów w Zielonogórskiej Bibliotece Cyfrowej. Jednostka ta została wyod-

rębniiona ze struktur Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego w roku 2005 i od tego czasu, wykorzystując oprogramowanie dLibra, popularyzuje dorobek naukowy środowiska akademickiego oraz zasoby biblioteczne.

Kolejnym artykułem w recenzowanym tomie jest tekst Lidii M. Jarskiej, która przedstawia problem kopiowania bibliotecznych egzemplarzy dzieł chronionych prawem autorskim. Autorka dokonuje przeglądu przepisów prawa autorskiego odnoszących się do bibliotek, nie znajdując w nich jednoznacznej odpowiedzi na codzienne problemy związane z kopiowaniem dzieł objętych prawem autorskim. Podobne wnioski przynosi przeprowadzona przez autorkę kwerenda dotycząca zbiorów bibliotecznych, rozesłana do bibliotek szkół wyższych, dowodząca, że w związku z brakiem jednoznacznych przepisów prawnych biblioteki w różny sposób regulują możliwość kopiowania swoich zbiorów.

Praca Sylwii Borkowicz, Katarzyny Cyran i Marzeny Dziołak to następny interesujący materiał, tym razem poświęcony zagadnieniu kompleksowego zarządzania biblioteką przez jakość. Autorki omawiają w nim wyniki przeprowadzonego w Bibliotece Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej badania jakości usług bibliotecznych za pomocą metody Servqual. Badania te pozwoliły na rozpoznanie potrzeb i oczekiwań czyteln-

ków i ujawniły obszary w działalności biblioteki wymagające usprawnienia.

Książkę zamyka artykuł Renaty Borońskiej poświęcony wykorzystywaniu wydawnictw zwartych znajdujących się w 246 działach tematycznych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy. Analizę wykorzystania zbiorów, wykonaną przy użyciu napisanej specjalnie na potrzeby prowadzenia statystyki bibliotecznej aplikacji, pozwoliła na wprowadzenie koniecznych zmian w organizacji księgozbioru bibliotecznego.

Recenzowana publikacja została doskonale przygotowana pod względem merytorycznym i nienagannie wydana. Przejrzysty układ graficzny przyciąga uwagę i ułatwia lekturę. Prezentowane prace zostały logicznie przyporządkowane do poszczególnych części tematycznych. Wszystkie zamieszczone w książce artykuły są bardzo ciekawe i mają duży walor praktyczny, a ich zdecydowanym atutem jest odwoływanie się do licznych wyników badań i obserwacji. Książkę słusznie podzielono na dwie części tematyczne. Część pierwsza prezentuje działalność bibliotek od strony czytelników, którzy coraz częściej z biernych obserwatorów i użytkowników stają się świadomymi współorganizatorami przestrzeni bibliotecznej. Autorzy zawartych w tej części artykułów zgodnie podkreślają nieuchronność

tego procesu, proponują przetestowane przez siebie narzędzia dodatkowej aktywizacji czytelników i metody analizy ich preferencji. Wszystkie te działania można i warto zastosować w praktyce, zmierzają one bowiem do zacieśnienia interakcji na linii bibliotekarz – czytelnik i poprawy funkcjonowania bibliotek. Druga część książki przedstawia z kolei strukturę organizacyjną bibliotek w dobie rosnącej informatyzacji, ale tym razem z perspektywy samych bibliotekarzy. Na uwagę zasługuje postępująca cyfryzacja zbiorów, rosnące wymagania w stosunku do pracowników oraz coraz większa aktywność informacyjna bibliotek. Wiele przedstawionych w artykułach metod badawczych oraz zastosowanych innowacji można z powodzeniem przenieść na grunt każdej biblioteki.

Podsumowując, książka *Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek* stanowi ciekawą pozycję na rynku wydawniczym. Powinna ona stanowić lekturę obowiązkową dla wszystkich osób zainteresowanych miejscem i znaczeniem bibliotek w społeczeństwie informatycznym.

Sławomir Sobczyk

Biblioteka Główna Akademii
Sztuk Pięknych im. Jana Matejki
w Krakowie